

(Z. B. RUBCOVA: 217—49), szibériai (O. T. MOLCSANOVA: 271—82) és adige helynevekről. Az utolsó írásnak finnugrisztikai vonatkozásai is vannak: T. A. TYEPLJASINA egy udmurt földrajzi nevet (Argurt) vizsgál meg.

A bibliográfia tagolása a következő: 1. monográfiák; 2. tanulmánygyűjtemények; 3. szótárak és atlaszok; 4. bibliográfiák.

JUHÁSZ DEZSŐ

KÁLMÁN, BÉLA: *The World of Names. A Study in Hungarian Onomatology.* Akadémiai Kiadó. Bp., 199 p. + 1 térk.

KÁLMÁN BÉLA, *A nevek világa* című könyve mind a névkutató szakemberek várakozását, mind pedig a művelt és érdeklődő nagyközönség igényét kielégítette. A legtöbb általános és magyar névtani kérdésre tudományosan megalapozott, közérthetően és olvasmányosan megfogalmazott választ adott. Nagy örömünkre szolgál angol nyelvű kiadása, hiszen a magyar névtudomány régi hírnevét öregbíti, elzártságunk föloldását segíti minden idegen nyelvű magyar névtani publikáció. Az általános névtanra utaló cím mellett helyes volt az alcím beiktatása, mivel ez hangsúlyozza, hogy elsősorban a magyar nevek vizsgálata a mű célja.

A könyv fölépítése, szerkezeti tagolása híven követi a magyar nyelvű kiadásokét. Első fejezete a tulajdonnevek általános problémáival foglalkozik. Itt a magyar példaanyag egy részét (Tisza, Zagyva, Berettyó stb.) az angol nyelvterületről vett nevek helyettesítik (Thames, Colorado, Shannon stb.). A megmaradt magyar példaanyag mindenképpen indokolt (Arany János, Budapest, Kossuth Lajos utca stb.)

A személynemekkel foglalkozó fejezet (18—95) főleg olyan kiegészítéseket tartalmaz, amelyek már a harmadik magyar kiadásba is bekerültek. Vannak azonban olyan rövidebb részek, amelyek nem találhatók meg egyik magyar kiadásban sem, mint például a Tímea és

Szidónia név magyarázata (25). Érdemes külön kiemelni a magyarság nyelvrokonainak névadásával foglalkozó fejezetet (37—8), amely a finn és a vogul ősi személynévadást érinti számos szép példával.

Kétségtelenül többet nyújt a külföldi kutató és érdeklődő olvasó számára a magyar névadással, névdivattal, kételemű nevek kialakulásával, becenevekkel, ragadványnevekkel, álnevekkel, irodalmi nevekkel foglalkozó rész (39—95). Mindezek alig térnek el az angol fordításban a magyar kiadásoktól. Meg kell említeni, hogy a kiváló fordítás a terminus technicusok területén egy-két vitatható kifejezést használ. A „masculine” és „feminine” jelzők helyett jobb lett volna a „male” és „female” használata a names mellett. A beceneveknek „hypocoristic names” fordítása szokatlan. Ahogyan a ragadványnevek esetében a „nicknames” mellett zárójelben van az „epithets” kifejezés, itt is jobb lett volna a „petnames” használata, zárójelben kiegészítve a kétségtelenül tudományosabb „hypocoristics” meghatározással, hiszen a könyv angol fordításban is elsősorban tudományszerűsítő munka.

A helynevekkel foglalkozó fejezet általános bevezető része megtartja az eredeti magyar példákat, illetőleg a párhuzamos névadás és a vegyes nyelvi összetételű nevek (Ácsteszer, Guraszáda stb.) esetében a Kárpát-medence területén található névanyaggal illusztrál.

Nagyon fontos az idegen helyneveknek a magyarba való bekegyesítéséről írott rész (101—5). A népnevek melléknevek ugyan a magyarban és az angolban is, de az utóbbiban tényleg indokolt a tulajdonnevek mellett való tárgyalásuk, mivel ezeknek kiemelt, különös kategóriáját képezik, amit helyesírásuk is tükröz: nagybetűvel kezdődnek. A lakott helyek nevében való gyakori előfordulásuk mindenképp szükségessé teszi rövid tárgyalásukat (106—9). A víznevek fejezet címének fordítása (The Names of Bodies of Water) tudományoskodó, a könyv egész jellegétől elütő. Ezzel szemben viszont a „helységnevek” fordítását (place-names) egyrészt pontatlansága, másrészt következetlensége miatt lehet kifogásolni (a III. nagy fejezet címe ugyan csak ez volt).

A magyar településneveket tárgyaló fejezetek (a történeti típusalkotás rendje szerint) a magyar kiadásokkal általában megegyeznek, s ugyanez elmondható az utcaneveket, dűlőneveket valamint a helynevek változásait tárgyaló fejezetekre is.

A magyar névtudomány eredményeinek megismertetése a külfölddel különösen fontos és hasznos. A névtudomány hagyományosan nemzeti tudomány, problémái, kutatásai ritkán lépik át a nyelv korlátait. Azt bebizonyítani, hogy a magyar névtudomány az egész világ számára tud újat mondani, roppant nehéz feladat. Ezt vállalta és valósította meg KÁLMÁN BÉLA angol nyelvű könyve, s ennél többet, lényegesebbet aligha tehetett volna tudományágunk és népünk érdekében.

HAJDÚ MIHÁLY

IVAN LUTTERER — LUBOŠ KROPÁČEK — VÁCLAV HUŇÁČEK
Původ zeměpisných jmen. Etymologický slovník 1000 vlastních jmen zemi, mest a přírodních objektů z celého světa. /Malé encyklopédie. Svazek 1./ Mladá Fronta. Praha, 1976. 301 p.

Ez „A földrajzi nevek eredete” című könyvecske a Csehszlovákiában népszerű Kislexikon sorozat első köteteként jelent meg. Több mint ezer helynév tömör etimológiai magyarázatát tartalmazza betűrendben. Megtalálhatók itt különféle típusú nevek: földrészek, azok nagy tájegységei, országok, országrészek (pl. Morvaország, Erdély), szigetek, hegyek, folyók és legnagyobb számban helységnevek.

Három, különféle szakterületen jártas nyelvész összefogásával készült a könyv. I. LUTTERER több mint ötszáz névcikket dolgozott ki, s ő írta az előszót; elsősorban német-szlovák nyelvterületről valamint Csehszlovákia neveiből választotta anyagát. L. KROPÁČEK 285 név magyarázatát adta, főként Afrika és Ázsia területéről. V. HUŇÁČEK pedig 212 cikkben magyarázta főleg Közép- és Kelet-Európa neveit. Csehszlovákia területéről csak a legjelentősebb városok, hegyek, tavak neveit vették föl. Arra gondoltak ugyanis, hogy Csehszlovákia toponímiájának egy önálló kötetet szentelnek majd.

A névcikk címe, ha városnév, akkor annak az illető országban hivatalosan használt változatát adja (pl. Wien). Szögletes zárójelben áll utána a kritikusabb nevek helyes ejtése.